

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 579/2022-52

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], Česká republika, zastúpených JUDr. Zuzanou Bejdovou, LL.M., advokátkou, Skuteckého 30, Banská Bystrica, proti uzneseniu Okresného súdu Brezno č. k. 4 C 21/2011-929 z 30. septembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Brezno č. k. 4 C 21/2011-929 z 30. septembra 2022 **b o l i p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Brezno č. k. 4 C 21/2011-929 z 30. septembra 2022 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** na ďalšie konanie Okresnému súdu Brezno.
3. Okresný súd Brezno **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania v sume **725,70 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 24. októbra 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s porušením čl. 1 ods. 1 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Brezno (ďalej len „okresný súd“) č. k. 4 C 21/2011-929 z 30. septembra 2022 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a aby zaviazal odporcu nahradiť sťažovateľom trovy konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia ako žalobcovia v 2. až vo 4. rade sa žalobou podanou 16. marca 2011 domáhali náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch z titulu zásahu do svojho práva na ochranu osobnosti, najmä do svojho súkromia, konaním žalovaného [redacted] a žalovanej UNIQA poisťovne, a. s. [predtým UNIQA poisťovňa, a. s. (ďalej aj „zúčastnená osoba“)], na podklade Občianskeho zákonníka v spojení so zákonom č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

3. Okresný súd rozsudkom z 8. decembra 2017 zaviazal žalovaných zaplatiť každému zo sťažovateľov sumu 13 000 eur. Žalovaným nepriznal právo na náhradu trov konania. Sťažovatelia aj žalovaní podali proti rozsudku odvolanie. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom z 26. júla 2019 rozsudok okresného súdu potvrdil (vo vymedzenej časti), vo výroku o trovách konania zrušil a v rozsahu zrušenia vrátil vec na ďalšie konanie a rozhodnutie.

4. O trovách konania rozhodol okresný súd uznesením z 24. februára 2020 tak, že každému zo sťažovateľov priznal právo na náhradu trov konania z prisúdenej sumy v plnom rozsahu. Žalovaný v 2. rade podal proti tomuto uzneseniu odvolanie. Krajský súd uznesením z 3. februára 2021 toto uznesenie potvrdil, a tak nadobudlo právoplatnosť 3. februára 2021.

5. O výške náhrady trov konania rozhodol vyšší súdny úradník uznesením z 11. augusta 2021 tak, že žalovaných zaviazal každému zo sťažovateľov zaplatiť sumu 1 357,99 eur (trovy právneho zastúpenia).

6. Proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka podali sťažovatelia sťažnosť „z dôvodu nesprávneho určenia tarifnej odmeny advokáta... ako aj z dôvodu nepriznania odmeny advokáta za špecifikované úkony právnej služby“. Proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka podala sťažnosť aj žalovaná v 2. rade (zúčastnená osoba), o čom „sa sťažovatelia dozvedeli z bodu 8. napadnutého uznesenia.“.

7. O sťažnostiach rozhodol sudca okresného súdu napadnutým uznesením z 30. septembra 2022 tak, že sťažnosť sťažovateľov zamietol. Uznesenie vyššieho súdneho úradníka zmenil tak, že žalovaných zaviazal nahradiť každému zo sťažovateľov trovy konania v sume 760,74 eur.

II.

Argumentácia sťažovateľov

8. Proti napadnutému uzneseniu podali sťažovatelia túto ústavnú sťažnosť, v ktorej namietajú porušenie princípu rovnosti zbraní a kontradiktórnosti konania tým, že im okresný súd nedoručil sťažnosť žalovanej v 2. rade a nedal im možnosť vyjadriť sa k nej, pritom okresný súd tejto sťažnosti vyhovel, čím porušil označené práva a články ústavy, listiny a dohovoru. Sťažovatelia tiež

namietajú nesprávnosť vyčíslenej sumy náhrady trov konania. Okresný súd napadnuté uznesenie riadne neodôvodnil, keď sa nevysporiadal so sťažnostnými námietkami sťažovateľov.

9. Sťažovatelia poukazujú na nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 220/2018, v ktorom tento konštatoval, že princíp kontradiktórnosti sa uplatňuje aj v konaní o sťažnosti podľa § 239 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), a vyslovil porušenie označených práv všeobecným súdom, ktorý takúto sťažnosť nedoručil protistrane na vyjadrenie. Obdobne v náleze sp. zn. III. ÚS 109/2020 ústavný súd poukázal na absenciu explicitnej povinnosti v právnej úprave doručiť sťažnosť alebo iné podanie v konaní o sťažnosti protistrane na vyjadrenie: „Absencia výslovnej právnej úpravy týkajúcej sa potreby vytvorenia priestoru sporovým stranám na oboznámenie sa s podaniami protistrany a možnosti vyjadriť sa však automaticky neznamena, že v sťažnostnom konaní sa princíp kontradiktórnosti neuplatňuje...“

10. V predmetnej veci okresný súd doručil sťažnosť žalovanej v 2. rade až spolu s napadnutým uznesením. V tejto sťažnosti pritom žalovaná v 2. rade namietala pochybenie pri určení výšky náhrady trov právneho zastúpenia, vyčítala neúčelnosť priznaných úkonov právnej služby, požadovala teda priznanie náhrady trov konania v nižšej sume. Je zrejmé, že okresný súd akceptoval námietky žalovanej v 2. rade, pričom sťažovateľom nedal možnosť sa s týmito námietkami oboznámiť a vyjadriť sa k nim. Je evidentné, že pri napadnutom uznesení okresný súd vychádzal zo sťažnosti žalovanej v 2. rade, pričom uvedená sťažnosť mala na napadnuté uznesenie podstatný vplyv. Vzhľadom na tieto okolnosti možno konštatovať porušenie princípu kontradiktórnosti vyjadreného v čl. 9 CSP.

11. Sťažovatelia tiež namietajú, že okresný súd rozhodol v rozpore so skutkovým stavom, nesprávne určil tarifnú odmenu advokáta za poskytnuté úkony právnej služby a nepriznal tiež náhradu trov za riadne poskytnuté úkony právnej služby. Sťažovatelia argumentujú, že okresný súd mal vychádzať z § 10 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), keďže to tak vyplýva zo „znenia výroku“ uznesenia okresného súdu z 24. februára 2020, čo potvrdil aj krajský súd uznesením z 3. februára 2021. Vyjadrenie „*rozsahu nároku na náhradu trov konania z prisúdenej sumy v plnom rozsahu odkazuje na stanovenie základnej sadzby tarifnej odmeny z ktorej je potrebné vychádzať pri určení odmeny za poskytnuté úkony právnej služby.*“

12. Uvedené skutočnosti namietali sťažovatelia vo svojej sťažnosti, pričom okresný súd sa s týmito námietkami v napadnutom uznesení nevysporiadal, iba uviedol, že aplikácia § 10 ods. 8 vyhlášky je založená predmetom sporu (konanie o ochrane osobnosti). Ignoroval pritom výrokovú časť uvedeného uznesenia o náhrade trov konania, pričom tento postup nevysvetlil „*ani okrajovo*“. Určenie výšky tarifnej hodnoty za úkon právnej služby podľa § 10 ods. 8 vyhlášky je v rozpore s výrokom právoplatného rozhodnutia a predstavuje extrémne vybočenie z procesných pravidiel, pričom uvedené pochybenie dosahuje ústavnoprávny rámec.

13. Na výzvu okresného súdu právna zástupkyňa sťažovateľov doručila 5. februára 2021, 20. apríla 2021 a 3. augusta 2021 písomné podania, ktorými špecifikovala vzniknuté trovy právneho zastúpenia, pričom predložila „*dôkazy o úkonoch právnej služby, ktoré nevyplývali zo súdneho spisu. Pripojila ostatné listinné dôkazy na preukázanie zvýšenia odmeny o DPH a náhradu*

hotových nákladov. Uplatnené úkony právnej služby boli poskytnuté účelne, dôvodne s prihliadnutím na okolnosti prípadu, prejedávaný nárok a dĺžku trvania súdneho konania.“

14. Sťažovatelia poukazujú na to, že konanie začalo za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku a skončilo za účinnosti Civilného sporového poriadku. Okresný súd nepriznal odmenu za úkon právnej služby zo 14. augusta 2017 s poukazom na Civilný sporový poriadok. V tomto smere sťažovatelia poukazujú na to, že svedka navrhli vypočuť na pojednávaní 27. októbra 2014. Ďalšie pojednávanie sa konalo 6. októbra 2017. Bolo účelné a hospodárne vyzvať okresný súd na oznámenie, kto zabezpečí účasť svedka na pojednávaní, keďže *„po viac ako troch rokoch a za účinnosti nového procesného predpisu nebolo žalobcom jasné, či súd svedka predvolá. Ani zo znenia CSP nevyplýva jednoznačne povinnosť, zabezpečiť prítomnosť svedka na pojednávaní. Aj podľa novej právnej úpravy tak môže nariadiť súd.“*

15. Sťažovatelia poukazujú na to, že žalobu o náhradu nemajetkovej ujmy a ochranu osobnosti podali v marci 2011, rozsudok sa stal právoplatným 26. júla 2019. Rozhodovanie o náhrade trov konania trvalo viac ako tri roky, celý spor teda trval viac ako desať rokov. Išlo pritom o konanie vo veci ochrany osobnosti z titulu tragickej straty dvoch členov rodiny v dôsledku zavineného konania žalovaného v 1. rade. Uplatnené úkony právnej služby boli účelné a v súlade s vyhláškou: *„Dôvodnosť porád vo veci samej vykonaných so sťažovateľmi bola odôvodnená v podaní, ktoré predchádzalo vydaniu napadnutého uznesenia.“*

16. Výška prisúdenej náhrady nemajetkovej ujmy spočívala na úvahe súdu, ktorý vo výroku uznesenia (o práve na náhradu trov konania) rozhodol, že *„pre určenie rozsahu trov konania bude podstatná výška prisúdenej sumy. Pokiaľ by súd nemal v úmysle pri rozhodovaní o trovách konania vychádzať z hodnoty priznaného nároku... potom by takýto výrok neformuloval, nakoľko... podľa ust. § 10 ods. 8 vyhlášky, výška priznaného nároku nie je podstatná.“* Sťažovatelia boli v konaní čiastočne úspešní a okresný súd im *„priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu priznanej sumy 13.000 €“*, preto mala byť tarifná hodnota jedného úkonu právnej služby určená podľa § 10 ods. 1 vyhlášky.

17. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 579/2022-14 z 24. novembra 2022 ju podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

III.

Vyjadrenia okresného súdu a zúčastnenej osoby a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

18. Na výzvu ústavného súdu sa k ústavnej sťažnosti vyjadril podpredseda okresného súdu v prípise č. k. Spr 546/2022 z 21. decembra 2022, v ktorom podrobne vymedzil priebeh napadnutého konania. Následne uviedol, že Civilný sporový poriadok výslovne neustanovuje povinnosť súdu doručovať sťažnosť podanú proti rozhodnutiu vydanému vyšším súdnym úradníkom na vyjadrenie protistrane. Okresný súd argumentuje, že nie každý zásah znamená v tomto kontexte aj zásah do ústavných práv. Pri sťažnosti nejde o meritum sporu, pričom sťažnosť je koncipovaná ako rýchly

a efektívny prostriedok nápravy. O sťažnostiach sťažovateľov a právneho predchodcu žalovaného v 2. rade rozhodol okresný súd na podklade obsahu spisu, oboznámil sa s argumentáciou v sťažnostiach a posúdil účelnosť vynaložených trov a správnosť určenia ich výšky, pritom nepovažoval za účelné doručovať sťažnosti stranám na vyjadrenie so zohľadnením hospodárnosti konania s cieľom, aby nedochádzalo k ďalšiemu zbytočnému navyšovaniu trov konania, a tiež, aby došlo k promptnému vybaveniu sťažností. V tomto smere poukázal aj na judikatúru ústavného súdu (III. ÚS 481/2012, II. ÚS 18/2013, III. ÚS 109/2020), z ktorej tiež vyplýva, že zásada kontradiktórnosti nemá absolútny charakter a v závislosti od procesnej situácie sú prípustné výnimky z jej uplatňovania. Okresný súd sťažnosti doručil protistranám spolu s napadnutým uznesením z 30. septembra 2022, čiže strany sporu sa mohli oboznámiť s argumentmi protistrany. Zákonná sudkyňa postupovala v súlade so zásadou efektívnosti, hospodárnosti a rýchlosti konania v zmysle čl. 17 CSP a rozhodla „na základe obsahu súdneho spisu, ktorý poskytuje jednoznačný a dostačujúci podklad pre rozhodnutie... o podaných sťažnostiach.“.

19. Následne okresný súd podrobne odôvodňoval správnosť určenia výšky náhrady trov konania a účelnosti, resp. neúčelnosti jednotlivých úkonov právnej služby. Osobitne poukázal aj na základ na určenie tarifnej hodnoty veci pre určenie základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby. V tomto smere namietal argumentáciu sťažovateľov, ktorí poukazovali na uznesenie o nároku na náhradu trov konania z 24. februára 2020 s tým, že v uvedenom uznesení okresný súd „v odôvodnení zrozumiteľne precizoval postup, akým dospel k jazykovému vyjadreniu výroku svojho rozhodnutia. Sťažovatelia boli úspešní v hlavnom predmete konania (kedy súd vyslovil zásah do ich osobnostných práv), avšak výška prisúdenej nemajetkovej ujmy je nadväzujúca... jazyková formulácia výrokov uznesenia... zo dňa 24. 02. 2020, bola jediná možná, pretože ide o nosné dôvody rozhodnutia (č. l. 760 súdneho spisu). Závery prvoinštančného súdu považoval za správne i odvolací súd (č. l. 818 súdneho spisu). To znamená, že výklad sťažovateľov, že súd výrokom určil, že pre určenie rozsahu trov konania je podstatná výška prisúdenej sumy, ako aj o čiastočnej úspešnosti sťažovateľov v konaní, je evidentne mylný. Hlavným predmetom bola ochrana osobnosti, nie určenie výšky priznaného nároku.“. Výrok a odôvodnenie tvoria pevnú jednotu, preto výrok je potrebné posudzovať v kontexte s jeho odôvodnením. Vyššia súdna úradníčka nemohla ignorovať výrok a ani odôvodnenie právoplatného rozhodnutia o nároku na náhradu trov konania. Vyššia súdna úradníčka následne „jednoznačne a zrozumiteľne“ odôvodnila, prečo pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vychádzala z § 10 ods. 8, a nie z § 10 ods. 1 vyhlášky. Uvedené právne závery potvrdila aj zákonná sudkyňa v napadnutom uznesení z 30. septembra 2022, ktorá uviedla, že v konaniach o ochranu osobnosti je predmetom konania právo na túto ochranu, kde je pojmovovo vylúčené vyjadrenie v peniazoch. Náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch je len jedným z prostriedkov nápravy ujmy spôsobenej neoprávneným zásahom do práv chránených § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka.

20. K účelnosti jednotlivých úkonov právnej služby sa okresný súd vyčerpávajúco vyjadril v uzneseniach z 11. augusta 2021 a 30. septembra 2022, pritom z relevantnej judikatúry vyplýva, že trovy právneho zastúpenia nemožno posudzovať jednotne a súhrnne, ale je potrebné hodnotiť účelnosť každého jednotlivého úkonu právnej služby. Osobitne okresný súd odôvodňoval nepriznanie náhrady trov za písomné podanie zo 14. augusta 2017 o zabezpečení svedka sťažovateľmi.

21. Okresný súd napokon zdôraznil, že v súlade s judikatúrou ústavného súdu prípadné pochybenia všeobecného súdu pri rozhodovaní o výške trov konania môžu nadobudnúť ústavnoprávny rozmer len pri nezvykloch alebo extrémnom vybočení zo základných zásad civilného procesu (vrátane zásady kontradiktórnosti). V aktuálnom prípade išlo zároveň o konflikt s právom na rýchle prejednanie vecí bez zbytočných prietáhov a právom vyjadriť sa k veci a návrhom a dôkazom protistrany. V uvedenej fáze konania nejde o zložité právne otázky, pričom je dané dvojstupňové rozhodovanie vyšším súdnym úradníkom a následne sudcom, ktoré je dostatočnou garanciou nápravy prípadných pochybení. V tejto fáze konania dáva súd podania strán len na vedomie, „*vzájomné vyjadrovanie k argumentom protistrán by malo byť vyžadované a potrebné, len ak je riešená zložitejšia právna otázka a keď je nevyhnutné poznať aj názor a argumentáciu druhej strany.*“. V aktuálne prerokúvanej veci nedošlo podľa okresného súdu k porušeniu označených práv sťažovateľov, preto navrhol ústavnej sťažnosti nevyhovieť.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

22. UNIQA pojišťovna, a. s., sa k ústavnej sťažnosti písomne vyjadrila ako zúčastnená osoba v prípise z 20. decembra 2022, pričom tiež vymedzila podrobne priebeh napadnutého konania. Zdôraznila, že výrok o trovách konania (žalovaným nepriznáva náhradu trov konania) v rozsudku okresného súdu z 8. decembra 2017 napadla len ona, preto rozhodnutie krajského súdu z 26. júla 2019 zrušujúce výrok o trovách konania v rozsudku okresného súdu je porušením zásady zákazu *reformatio in peius*. Zúčastnená osoba neúspešne namietala uvedenú skutočnosť aj v odvolaní proti uzneseniu okresného súdu z 24. februára 2020. Uvedená okolnosť by z prísneho hľadiska odôvodňovala nepriznanie práva na náhradu trov konania sťažovateľom, hoci si je zúčastnená osoba vedomá toho, že vo veci nejde o namietané porušenie jej ústavných práv.

23. V prerokúvanom prípade podľa zúčastnenej osoby nejde o také pochybenie okresného súdu, ktoré by dosahovalo ústavnoprávnu intenzitu. V prerokúvanej veci ide o bagateľnú sumu (rozdiel priznanej náhrady trov na jedného sťažovateľa predstavuje približne sumu 600 eur), čo tiež vedie k záveru o potrebe mimoriadne intenzívneho zásahu do základných práv, aby bol zásah ústavného súdu odôvodnený.

24. Zúčastnená osoba poukázala na to, že sťažovatelia v sťažnosti proti uzneseniu vyššej súdnej úradníčky namietali aplikáciu § 10 ods. 8 vyhlášky a nepriznanie odmeny za všetky nimi uplatnené úkony právnej pomoci, pričom zúčastnená osoba vo svojej sťažnosti namietala aplikáciu § 13 ods. 3 vyhlášky a priznanie odmeny za dva neúčelné úkony právnej pomoci. Okresný súd pritom v napadnutom uznesení zotrval na aplikácii § 10 ods. 8 vyhlášky a zároveň na výlučnej aplikácii § 13 ods. 2 vyhlášky bez následnej aplikácie § 13 ods. 3 vyhlášky.

25. V prípadoch sporov o ochranu osobnosti podľa Občianskeho zákonníka, kde sa žiada náhrada nemajetkovej ujmy, je v zmysle § 10 ods. 8 vyhlášky tarifná hodnota 2 000 eur, z ktorej sa určuje postupom podľa § 10 ods. 1 vyhlášky základná sadzba tarifnej odmeny. Pochybnosti o správnosti právnych záverov okresného súdu u sťažovateľov vzbudilo znenie výroku uznesenia z 24. februára 2020, podľa ktorého okresný súd sťažovateľom priznal «*„nárok na náhradu trov konania z prisúdenej sumy v plnom rozsahu...“*». Argumentácia sťažovateľov však nemôže obstáť, keďže z odôvodnenia uznesenia vyplýva, že okresný súd priznal sťažovateľom náhradu trov konania v plnom rozsahu z dôvodu, že výška plnenia závisela od úvahy súdu: „*Právne predpisy však pre konania o ochranu osobnosti podľa Občianskeho zákonníka, ak sa žiada aj náhrada*

nemajetkovej ujmy vyslovene upravujú, že pre účely určenia výšky tarifnej hodnoty sporu je irelevantná výška žalovanej sumy rovnako ako i výška priznanej sumy... Rozhodná je teda právnymi predpismi určená tarifná hodnota sporu.“ Z uvedeného znenia výroku preto nemožno odvodiť taký právny záver, že tarifnou hodnotou sporu má byť prisúdená suma, keď túto určuje § 10 ods. 8 vyhlášky. Okresný súd pritom pri rozhodovaní o výške náhrady trov konania sám interpretoval uvedený výrok. Uvedený právny záver potvrdzuje aj judikatúra všeobecných súdov. Uvedená aplikácia a interpretácia relevantných právnych predpisov preto nebola prejavom svojvôle.

26. Podľa zúčastnenej osoby okresný súd dostatočne odôvodnil napadnuté uznesenie, keď zrozumiteľne uviedol, ako určil základnú sadzbu tarifnej odmeny, a tiež odôvodnil záver o účelnosti, resp. neúčelnosti jednotlivých úkonov právnej služby. Okresný súd poskytol odpoveď na všetky podstatné otázky týkajúce sa určenia výšky náhrady trov konania.

27. Okresný súd by nepochybil, ak by doručil sťažnosti protistranám. Samotné nedoručenie sťažností však automaticky neznamená porušenie zásady kontradiktórnosti konania alebo rovnosti zbraní. Okresný súd postupoval voči každej strane sporu rovnako, t. j. nedoručil protistrane žiadnu sťažnosť, teda žiadnu zo sporových strán nepoložil do zjavne nevýhodnejšej situácie ako protistranu. Zásada kontradiktórnosti nemá absolútnu povahu, je dôležité posúdiť okolnosti prípadu, predmet konania a pod. Výklad uvedeného princípu, ktorý uviedli sťažovatelia v ústavnej sťažnosti, by znamenal, že nedoručenie akéhokoľvek podania strany protistrane predstavuje porušenie uvedeného princípu. Napr. v tomto prípade si sťažovatelia vyčíslili výšku trov konania v troch podaniach, z ktorých ani jedno nebolo doručené zúčastnenej osobe, čo by tiež malo byť porušením princípu kontradiktórnosti. Navyše právna úprava o trovách konania, prípadne o sťažnosti neobsahuje explicitne povinnosť doručovať podanie strany protistrane. Sťažovatelia v sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka neuviedli žiadnu novú argumentáciu. V ústavnej sťažnosti namietali aplikáciu § 10 ods. 8 vyhlášky, v sťažnosti však žiadnu podstatnejšiu argumentáciu v tomto smere neuviedli. Okresný súd *„poznal postoje strán sporu k otázke výšky náhrady trov konania ako i účelnosti jednotlivých úkonov, zdá sa, že Okresný súd uprednostnil aspekt rýchlosti a efektívnosti súdneho konania...“*. Je nepravdepodobné, že by sťažovatelia prišli s novou argumentáciou po doručení sťažnosti zúčastnenej osoby, okresný súd *„správne predpokladal, že aj prípadné ďalšie vyjadrenie by bolo neúčelné...“*. Vzhľadom na konkrétne okolnosti veci okresný súd správne vyhodnotil, že *„nebolo nevyhnutné z jeho strany vytvoriť priestor pre ďalšiu konfrontáciu argumentov medzi Sťažovateľmi a Zúčastnenou osobou... Aj vo svetle judikatúry ESLP (Holub proti Českej republike, rozsudok zo 14. 12. 2010, č. 24880/05) jednou z výnimiek zo zásady kontradiktórnosti predpokladá situáciu, keď síce z formálneho hľadiska aj došlo k jej porušeniu, ale toto porušenie nepredstavovalo pre dotknutú procesnú stranu žiadnu podstatnú ujmu na jej právach.“*. Ak by aj teda došlo formálne k porušeniu zásady kontradiktórnosti, jeho dôsledkom nebola žiadna podstatná ujma na právach sťažovateľov. Zúčastnená osoba preto navrhla nevyhovieť ústavnej sťažnosti sťažovateľov a priznať jej právo na náhradu trov konania.

III.3. Replika sťažovateľov:

28. Ústavný súd zaslal sťažovateľom vyjadrenia okresného súdu a zúčastnenej osoby na zaujatie stanoviska, ak to budú považovať za potrebné. Sťažovatelia zaslali podanie (repliku) osobitne

k obom vyjadreniam – v podaní z 13. januára 2023 k vyjadreniu okresného súdu a v podaní zo 16. januára 2023 k vyjadreniu zúčastnenej osoby.

29. K vyjadreniu okresného súdu sťažovatelia uviedli, že hoci je sťažnosť efektívnym prostriedkom nápravy, v prerokúvanej veci okresný súd o sťažnosti proti uzneseniu vyššej súdnej úradníčky podanej v auguste 2021 rozhodol 30. septembra 2022, t. j. po trinástich mesiacoch. Aj v tomto kontexte je ťažké prijať skutočnosť, že zákonný sudca poprel princíp kontradiktórnosti s odôvodnením, že rozhodovanie o sťažnosti bolo jednoznačné. Postup okresného súdu pri rozhodovaní o sťažnosti nebol ani hospodárny a ani efektívny. Minimálne záujem spravodlivosti vyžadoval, aby okresný súd doručil sťažnosť protistranám, o to viac, ak rozhodol *„na podklade argumentácie jednej zo sporových strán, ku ktorej sa druhá strana nemala možnosť vyjadriť, tak práve takýto postup súdu je potrebné považovať za extrémne vybočenie zo štandardov uplatňovaných v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov...“*, ktoré má ústavnoprávnu intenzitu. Sťažovatelia pritom po meritórnom rozhodnutí sami iniciatívne – bez výzvy okresného súdu – predložili vyúčtovanie trov právneho zastúpenia s príslušnými listinami a dôkazmi. Sťažovatelia žalobou uplatnili peňažný nárok, ktorého výška závisela od úvahy súdu, predmetom konania preto *„nebola ochrana osobnosti, ale nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, titulom zásahu do osobnostných práv sťažovateľov.“* Uvedené je rozhodujúce pre rozhodovanie o trovách konania podľa vyhlášky. Okresný súd ani vo svojom vyjadrení neobjasnil, *„prečo... ignoroval znenie výrokovej časti meritórneho rozhodnutia.“* Výklad ustanovení vyhlášky bol v rozpore s výrokom právoplatného rozhodnutia o trovách konania. Sťažovatelia takto v plnej miere zotrvali na svojej ústavnej sťažnosti.

30. K vyjadreniu zúčastnenej osoby sťažovatelia uviedli, že zotrvávajú na svojej argumentácii v ústavnej sťažnosti o intenzite zásahu okresného súdu, čo sa týka účelnosti uplatnených trov, a o nedostatočnom odôvodnení napadnutého uznesenia. Zákon o ústavnom súde nepriznáva zúčastnenej osobe postavenie účastníka konania pred ústavným súdom, má len právo vyjadriť sa k prijatej ústavnej sťažnosti, preto jej nevzniká nárok na náhradu trov konania.

IV.

Posúdenie veci ústavným súdom

31. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania vo veci ústavnej sťažnosti, keďže na základe podaní okresného súdu, sťažovateľov a zúčastnenej osoby, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

32. Podstatou argumentácie sťažovateľov je námietka porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy, základného práva podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu predovšetkým z dôvodu nedoručenia sťažnosti zúčastnenej osoby, hoci argumentácia v uvedenej sťažnosti bola podstatná pre rozhodnutie okresného súdu v sťažnostnom konaní. Sťažovatelia namietali nesprávnu aplikáciu ustanovení vyhlášky (čo sa týka určenia tarifnej hodnoty veci) a taktiež správnosť priznanej výšky trov právneho zastúpenia (záver o neúčelnosti špecifikovaných úkonov právnej služby).

IV.1. Všeobecné ústavnoprávne východiská:

33. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

34. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 299/04, II. ÚS 78/05) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne konformným spôsobom interpretovaná platná a účinná právna norma (m. m. IV. ÚS 77/02).

35. Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musia byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom.

36. Rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05). Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. 9. 1997).

37. V prípadoch, keď sťažovatelia namietajú porušenie svojich ústavou garantovaných práv rozhodnutím všeobecného súdu týkajúcim sa náhrady trov konania, je ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre zdržanlivý, keďže problematika trov konania má vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú povahu, a preto k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania pristupuje iba výnimočne, napr. keď zistí, že v posudzovanej veci došlo k extrémnemu zásahu do základného práva na súdnu ochranu (spravodlivý proces), alebo ak zistí, že zároveň došlo k neprípustnému zásahu aj do iného základného práva (porovnaj m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

IV.2. Relevantné východiská týkajúce sa princípu kontradiktórnosti konania:

38. Vychádzajúc z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), ústavný súd už konštatoval, že obsah práva na kontradiktórnosť konania a uplatňovanie tohto práva nie sú celkom jednotné, resp. jednoznačné a obsahujú aj prvky inkompatibility, čo objektívne vyvoláva interpretačné a aplikačné problémy v judikatúre najvyšších súdnych orgánov. Pri vymedzovaní obsahových komponentov práva na kontradiktórnosť konania súbežne existuje formálny, ako aj

materiálny prístup. Táto dvojkol'ajnosť si z dôvodu objektívnej vzájomnej inkompatibility postojov strán (kontradiktórneho) konania vyžaduje precízne určiť pravidlá, kedy sa môže vo veci konajúci vnútroštátny súd (uplatňujúc materiálny prístup k právu na kontradiktórne konanie) odkloniť z dôvodu procesnej ekonómie či iného relevantného dôvodu od príliš formalistického prístupu k uplatňovaniu práva na kontradiktórnosť konania (porovnaj nálezy sp. zn. IV. ÚS 283/2011 a IV. ÚS 416/2018).

39. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na to, že vo viacerých prípadoch dospel k záveru, že nedoručenie vyjadrenia účastníka konania druhému účastníkovi konania vytvára stav nerovnosti účastníkov v konaní pred súdom, čo je v rozpore s princípom kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní ako súčasťou práva na spravodlivý proces (m. m. I. ÚS 2/05, I. ÚS 100/04, I. ÚS 335/06, IV. ÚS 19/2012, II. ÚS 98/2017), a možno ho kvalifikovať ako odňatie možnosti konať pred súdom (I. ÚS 156/07).

40. Ústavný súd pri formulovaní uvedeného právneho záveru vychádzal z toho, že jedným z aspektov práva na spravodlivý proces je – okrem práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prístup k súdu) – aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorá okrem iných procesných záruk kladie dôraz aj na zachovanie kontradiktórnosti konania a „rovnosti zbraní“ (podobne napr. III. ÚS 402/08). Podstatou kontradiktórnosti a s ňou súvisiacej „rovnosti zbraní“ je, aby všetci účastníci konania mali reálnu možnosť využiť svoje procesné práva predložiť argumenty a reagovať na „protiargumenty“ protistrany.

41. Zároveň však ústavný súd pripustil (IV. ÚS 19/2012), že v niektorej veci môže byť absencia stanoviska k vyjadreniu k opravnému prostriedku druhého účastníka konania právne irelevantná. O taký prípad ide vtedy, keď súd rozhodujúci o opravnom prostriedku nezaložil svoje rozhodnutie na vyjadrení k opravnému prostriedku (teda vtedy, keď vyjadrenie k opravnému prostriedku nemalo zásadný vplyv na rozhodnutie o opravnom prostriedku).

42. Aj EŠLP vo svojej judikatúre uvádza, že „princíp rovnosti zbraní – jeden z prvkov širšieho konceptu spravodlivého procesu – vyžaduje, aby každej strane bola poskytnutá primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej pozície vis-à-vis proti jej protistrane...“ (rozsudok vo veci Niederöst-Huber proti Švajčiarsku z 18. 2. 1997, bod 23). Ďalej EŠLP uviedol, že „koncept spravodlivého procesu v sebe v podstate implikuje právo procesných strán zoznámiť sa so všetkými predloženými dôkazmi a doručenými pripomienkami a vyjadriť sa k nim...“ (Niederöst-Huber proti Švajčiarsku, bod 24). Vo svojej judikatúre však tiež pripustil, že právo na kontradiktórne konanie nie je absolútne a jeho rozsah sa môže líšiť v závislosti od špecifických okolností prejednávanej veci (porovnaj napr. rozsudky vo veciach Čičmanec proti Slovenskej republike z 28. 6. 2016, Vokoun proti Českej republike z 3. 7. 2008).

43. V niektorých výnimočných prípadoch dospel EŠLP v minulosti k záveru, že neposkytnutie písomného vyjadrenia alebo dokumentov v konaní a nemožnosť sťažovateľa sa k nim vyjadriť nepredstavovali porušenie práva na spravodlivý proces. Urobil tak napríklad v prípade, keď priznanie tých práv a možností, ktorých bol sťažovateľ v skutočnosti pozbavený, by nemalo žiaden vplyv na výsledok konania, keďže zvolený právny prístup nedával priestor na ďalšiu diskusiu (pozri rozsudok vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike, bod 60). Podľa EŠLP ide tiež o to, či sa sťažovateľ mohol alebo nemohol účinne brániť práve z toho dôvodu, že mu nebolo doručené

uvedené vyjadrenie, to znamená, či by doručenie uvedeného vyjadrenia malo dopad na výsledok sporu alebo nie (porovnaj rozsudok vo veci Verdú proti Španielsku z 15. 2. 2007, bod 25).

44. V rozsudku vo veci Trančíková proti Slovenskej republike z 13. januára 2015 ESLP aplikoval formalistický prístup k chápaniu práva na kontradiktórnosť konania, keď zdôraznil, že konkrétny význam dotknutého vyjadrenia je len málo dôležitý, keďže je na účastníkoch konania, aby posúdili, či si dokument vyžaduje, aby sa k nemu vyjadrili alebo nie. Súčasne reagoval na argument vlády Slovenskej republiky, ktorá poukázala na prípad Ringier Axel Springer Slovakia (rozhodnutie ESLP zo 4. 10. 2011, sťažnosť č. 35090/07), a uviedol, že prípad Trančíková sa líši od citovaného prípadu, v ktorom sťažujúca sa spoločnosť nepreukázala, že nedoručené vyjadrenie bolo akýmkoľvek odôvodneným názorom, ktorý skutočne mal alebo aspoň mohol mať akýkoľvek relevantný vplyv na napadnuté rozhodnutie, zatiaľ čo v prípade Trančíková nebolo pochyb o tom, že vyjadrenie žalovaného predstavovalo riadnu právnu a skutkovú argumentáciu. Na základe uvedeného ESLP dospel k záveru, že vo veci Trančíková sa nepreukázalo, že v prípade, ak by mala sťažovateľka možnosť oboznámiť sa s vyjadrením žalovaného k odvolaniu a prípadne k nemu zaujať stanovisko, nemalo by to žiaden vplyv na výsledok konania, či už preto, lebo prijatý právny záver nepripúšťal diskusiu, alebo z akéhokoľvek iného osobitného dôvodu. Na tomto základe ESLP uzavrel, že opomenutím povinnosti doručiť rovnopis písomného vyjadrenia žalovaného sťažovateľke došlo k popretiu jej práva na spravodlivé súdne konanie (rozsudok ESLP Trančíková proti Slovenskej republike z 13. 1. 2015, body 43, 44, 46 a 47).

45. Následne vo veci Sarkocy proti Slovensku (sťažnosť č. 36446/17 z 22. 9. 2020) ESLP „modifikoval“, resp. spresnil svoju predchádzajúcu judikatúru vo veci Trančíková proti Slovensku (tiež Hudáková a spol. proti Slovensku), keď dospel k záveru, že k porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru nedošlo, s tým, že v okolnostiach danej veci sťažovateľ nebol postupom všeobecných súdov významným spôsobom znevýhodnený [čl. 35 ods. 3 písm. b) dohovoru] a jeho prípad bol dôsledne posúdený na vnútroštátnej úrovni vrátane ústavnoprávneho prieskumu. Podstatou pre posúdenie veci je skutočnosť, či vo veci môže byť absencia stanoviska k vyjadreniu k opravnému prostriedku druhého účastníka konania právne irelevantná. O taký prípad ide vtedy, keď súd rozhodujúci o opravnom prostriedku nezaložil svoje rozhodnutie na vyjadrení k opravnému prostriedku, ak vyjadrenie k opravnému prostriedku nemalo zásadný vplyv na rozhodnutie o opravnom prostriedku.

46. V tomto kontexte je relevantné, že aj ústavný súd mal v niektorých rozhodnutiach tendenciu prikloniť sa k formalistickému prístupu k chápaniu práva na kontradiktórnosť konania s tým, že je primárne vecou strany sporu posúdiť, či určité podanie protistrany považuje za relevantné a či sa k nemu chce vyjadriť bez ohľadu na to, či uvedené podanie napokon malo vplyv na rozhodnutie súdu (porovnaj už účastníkmi konania citované nálezy sp. zn. III. ÚS 220/2018 a sp. zn. III. ÚS 109/2020).

47. Pokiaľ ide o prerokúvanú problematiku – otázku trov konania, aj v tomto konaní sa bezpochyby uplatňuje princíp kontradiktórnosti konania (napriek absencii explicitnej právnej úpravy v relevantných ustanoveniach Civilného sporového poriadku). Princíp kontradiktórnosti teda nachádza uplatnenie aj v konaní o sťažnosti podľa § 239 a nasledujúcich CSP. Aj ESLP už v minulosti riešil obdobné prípady, kde bolo namietané porušenie zásady kontradiktórnosti z dôvodu, že odvolací súd neposlal odvolanie (v našom právnom poriadku sťažnosť, pozn.) proti

výroku o trovách konania protistrane (rozsudok ESĽP zo 6. 2. 2001 vo veci Beer proti Rakúsku, č. 30428/96, body 18 – 21, rozsudok ESĽP zo 7. 1. 2005 vo veci Baumann proti Rakúsku, č. 76809/01, bod 48), pričom dospel k záveru o porušení tejto zásady a zároveň aj k porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.3. K námietkam sťažovateľov:

48. Pri posúdení opodstatnenosti ústavnej sťažnosti ústavný súd vychádzal z odôvodnenia napadnutého uznesenia, v ktorom okresný súd rekapituloval obsah sťažnostnej argumentácie sťažovateľov a zúčastnenej osoby (jej právneho predchodcu) proti uzneseniu vyššej súdnej úradníčky z 11. augusta 2021. Sťažovatelia s odkazom na uznesenie okresného súdu z 24. februára 2020 o trovách konania, vychádzajúc zo znenia výroku tohto uznesenia, argumentovali, že okresný súd autoritatívne vyslovil, že na určenie základnej sadzby tarifnej odmeny sa má aplikovať § 10 ods. 1 vyhlášky, a nie § 10 ods. 8 vyhlášky. Následne sťažovatelia tiež namietali nepriznanie odmeny (náhrady trov) za špecifikované úkony právnej služby. Zúčastnená osoba vo svojej sťažnosti tiež namietala, že okresný súd nesprávne určil odmenu za jeden úkon právnej služby. Vo veci podľa nej nešlo o objektívnu kumuláciu nárokov sťažovateľov ako žalobcov, ale ich nároky vychádzali z jednej poistnej udalosti. Z uvedeného dôvodu mala byť odmena za jeden úkon právnej služby určená podľa § 10 ods. 8 vyhlášky v spojení s § 13 ods. 2 vyhlášky bez aplikácie § 13 ods. 3 vyhlášky. Zúčastnená osoba tiež namietala neúčelnosť niektorých úkonov právnej služby, za ktoré okresný súd priznal sťažovateľom odmenu.

49. Okresný súd svoju argumentáciu týkajúcu sa určenia základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uviedol v bode 26.2 odôvodnenia napadnutého uznesenia. V tomto bode odôvodnil aplikáciu § 10 ods. 8 vyhlášky a výlučnú aplikáciu § 13 ods. 2 vyhlášky bez aplikácie aj § 13 ods. 3 vyhlášky. Z tejto časti odôvodnenia je zrejmé, že okresný súd (zákonná sudkyňa) akceptoval sťažnostnú argumentáciu zúčastnenej osoby.

50. Z už uvedeného je nepochybné, že sťažnosti strán sporu predstavovali podania, ktoré obsahovali riadnu právnu a skutkovú argumentáciu, obe strany sporu takto prezentovali svoj odôvodnený názor vzťahujúci sa na daný predmet konania (určenie výšky náhrady trov konania). Právna argumentácia strán sporu mala takú povahu, že dávala priestor na diskusiu, preto bolo potrebné túto argumentáciu sprístupniť protistrane s možnosťou oboznámiť sa s touto argumentáciou a poskytnúť vlastné stanovisko k podaniu protistrany. Je príznačné, že takáto diskusia sa rozvinula v konaní ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľov – vychádzajúc z obsahu vyjadrení okresného súdu a zúčastnenej osoby a následne z repliky sťažovateľov. Uvedený priestor na diskusiu mal poskytnúť okresný súd stranám sporu uplatnením princípu kontradiktórnosti konania (doručením sťažností protistranám s možnosťou vyjadriť sa k nim) a následne okresný súd svoje stanovisko vo vyjadrení (osobitne v bode 1.2 vyjadrenia) mohol poňať do odôvodnenia rozhodnutia o týchto sťažnostiach.

51. Vychádzajúc z okolností prerokúvanej veci, nemožno akceptovať obranu okresného súdu, že uprednostnil zásadu hospodárnosti a efektívneho rozhodovania o sťažnostiach s cieľom promptného vybavenia sťažností. O sťažnostiach strán sporu rozhodoval 13 mesiacov, čo je zjavne popretie princípu hospodárneho a najmä efektívneho rozhodovania o sťažnosti podľa § 239 a nasl. CSP a takéto rozhodovanie nemožno označiť ako „promptné“. Za týchto okolností uvedený argument odôvodňujúci neuplatnenie princípu kontradiktórnosti nemôže obstať. Časový úsek, v ktorom okresný súd rozhodol o sťažnostiach strán sporu, dával možnosť na uplatnenie princípu

kontradiktórnosti konania. Obdobne nemožno akceptovať obranu okresného súdu, že strany sporu napokon mali možnosť oboznámiť sa so sťažnosťou protistrany, keďže ju doručil spolu s napadnutým uznesením. Takéto doručenie podania nemožno vnímať ako uplatnenie princípu kontradiktórnosti. Procesný postup okresného súdu totiž nedával žiadnu reálnu možnosť účinne poskytnúť prípadné stanovisko k argumentom protistrany a reálne tak ovplyvniť výsledok konania (rozhodnutie súdu), keďže proti napadnutému uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

52. Po posúdení týchto okolností preto ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením okresného súdu bolo porušené základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny a právo na spravodlivé súdne konanie (bod 1 výroku nálezu), a preto bolo potrebné pristúpiť v zmysle čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy a jemu zodpovedajúceho § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj k zrušeniu napadnutého uznesenia (bod 2 výroku nálezu).

53. Pokiaľ sťažovatelia namietali porušenie čl. 1 ods. 1 ústavy, ústavný súd, odvolávajúc sa na svoju doterajšiu judikatúru (IV. ÚS 119/07, IV. ÚS 383/08), k tomu uvádza, že čl. 1 ods. 1 ústavy má charakter všeobecného ústavného princípu, ktorý sú povinné rešpektovať všetky orgány verejnej moci pri výklade a uplatňovaní ústavy. Označený článok ústavy je takto vždy implicitnou súčasťou rozhodovania ústavného súdu, t. j. aj jeho rozhodovania o porušovaní základných práv a slobôd garantovaných ústavou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, preto ústavný súd nepovažoval za potrebné vysloviť porušenie tohto článku ústavy vo výrokovej časti tohto nálezu (IV. ÚS 303/2010, IV. ÚS 308/2011, IV. ÚS 150/2018; podobne aj II. ÚS 541/2011, II. ÚS 382/2018). Vzhľadom na uvedené ústavný súd ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovел (bod 4 výroku nálezu).

54. Úlohou okresného súdu v ďalšom konaní bude vo veci opätovne rozhodnúť v súlade s právnym názorom ústavného súdu. Bude povinný uplatniť princíp kontradiktórnosti konania a sťažnosti doručiť protistranám s možnosťou na vyjadrenie sa a následne opätovne efektívne a promptne rozhodnúť. V rámci tohto rozhodnutia sa vysporiada okrem iných aj s argumentáciou strán sporu týkajúcou sa nielen určenia základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby, ale zároveň aj s argumentáciou strán týkajúcou sa účelnosti špecifikovaných úkonov právnej služby. Z uvedeného dôvodu ústavný súd nepovažoval za potrebné zaujať stanovisko k námietkam sťažovateľov v ústavnej sťažnosti týkajúcej sa účelnosti špecifikovaných úkonov právnej služby.

V.

Trovy konania

55. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 725,70 eur.

56. Ústavný súd priznal každému zo sťažovateľov náhradu trov konania za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 15 písm. a), § 16 ods. 3 vyhlášky. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2022 v sume 193,83 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky). Keďže išlo o spoločné úkony pri zastupovaní troch účastníkov konania, základná sadzba tarifnej odmeny sa znižuje podľa § 13 ods. 2 vyhlášky v súlade s doterajšou judikatúrou ústavného súdu (pozri najmä I. ÚS 417/2010, I. ÚS 64/2011, II. ÚS 25/2011, II. ÚS 453/2010, II. ÚS 520/2010,

III. ÚS 354/2010, III. ÚS 356/2010, III. ÚS 452/2010, IV. ÚS 62/2011, IV. ÚS 475/2010) o 50 %, keďže išlo o spoločné úkony pri zastupovaní troch osôb, ústavný súd priznal odmenu vo výške 581,49 eur (193,83 eur \times 2 \times 3/2). Rovnako tak priznal náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby v sume 23,26 eur [$2 \times 11,63$ eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky)], čo spolu predstavuje sumu 604,75 eur. Keďže právna zástupkyňa je platcom dane z pridanej hodnoty [ďalej len „DPH“ (zistené zo stránky www.financnasprava.sk)], uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov v sume 120,95 eur. Celková suma náhrady trov konania takto predstavuje sumu 725,70 eur (bod 3 výroku nálezu). Ústavný súd nepriznal sťažovateľom náhradu trov konania za podania – repliky k vyjadreniu okresného súdu a vyjadreniu zúčastnenej osoby, keďže v nich uvádzali argumentáciu, ktorú už uviedli v ústavnej sťažnosti (bod 4 výroku tohto nálezu).

57. V konaní o ústavnej sťažnosti je *expressis verbis* konkrétny rozsah a obsah procesných oprávnení a povinností zúčastnenej osoby stanovený § 126 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého má zúčastnená osoba právo byť upovedomená o ústavnej sťažnosti v prípade, ak je táto prijatá na ďalšie konanie, a zároveň právo sa k tejto ústavnej sťažnosti vyjadriť (m. m. IV. ÚS 121/2020). V konaní o ústavnej sťažnosti nie je predmetom konania rozhodovanie o základných právach zúčastnenej osoby. Zákon o ústavnom súde poskytuje zúčastnenej osobe príležitosť ovplyvniť výsledok konania o ústavnej sťažnosti možnosťou vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti. Napriek uvedenému v jej prípade nemožno hovoriť o úspechu, resp. neúspechu v konaní o ústavnej sťažnosti, v ktorom vystupuje v postavení zúčastnenej osoby. Z tohto hľadiska nemožno v zásade ani uvažovať o práve na náhradu trov konania zúčastnenej osoby. Z uvedeného dôvodu ústavný súd nerozhodoval o návrhu zúčastnenej osoby na náhradu trov konania, ktoré jej vznikli z titulu podania vyjadrenia prostredníctvom právneho zástupcu.

58. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. februára 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu